

เทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Teacher Supervision Techniques for The Application of The Knowledge
Management to The Education Development in Small Sized School
n The Northeastern of Thailand

อุไค พลแก้ว¹
วิชัย วงศ์ใหญ่²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาเทคนิคการนิเทศครูให้มีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ตรวจสอบประสิทธิภาพของเทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้โรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนิเทศการพัฒนาาระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลของครู

กลุ่มทดลองในการวิจัยประกอบด้วย ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก 3 โรงเรียน จำนวน 17 คน ที่มีระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน 3 ระดับ โดยโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับมากใช้เทคนิคการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) โรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับปานกลางใช้เทคนิคการนิเทศแบบผสมผสาน (Coaching and Mentoring Mixed Method) และโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับน้อยใช้เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินเพื่อใช้ในการจำแนกระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก และคู่มือการนิเทศครูด้วยเทคนิคนิเทศ 3 แบบได้แก่ เทคนิคการนิเทศแบบพี่เลี้ยง เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะ และเทคนิคการนิเทศผสมผสานแบบพี่เลี้ยงและแบบชี้แนะ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีความรู้และมีการพัฒนา หลังจากได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคที่พัฒนาตามขั้นตอนจากการวิเคราะห์สังเคราะห์เทคนิคการนิเทศแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาเทคนิคการนิเทศครูให้มีความรู้และประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าว

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

² อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

2. เทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของเทคนิคการนิเทศครูทั้งสามแบบ พบว่า ครูมีความรู้และมีระดับปฏิบัติประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, เทคนิคการนิเทศ, การประยุกต์ใช้การจัดการความรู้

Abstract

The purpose of the research was to develop the techniques of teacher supervising to enhance teacher's knowledge and to apply their knowledge management to educational quality development in small-sized in the Northeast.

The sampling groups used in this research were 17 teachers teaching at 3 small-sized school who were develop in different techniques based on the level of knowledge management application to educational quality development in each school. At the high level, the medium level, and the low level of knowledge management application to educational quality development in school used mentoring technique, coaching technique, and coaching and mentoring mixed method respectively. The research tools employed 2 five-rating scales questionnaires-one or school administrators and program were used to get the mean and the standard deviation.

The research result revealed that

1. The teachers were more knowledge and more capable after they were developed by using techniques. After the supervisor finished analyzing and synthesizing, the teacher supervision used techniques in order to develop the teacher to be more knowledge and applied in their knowledge management to educational quality development in small-sized in the Northeast.

2. After being supervised by the teaching specialists, and considering the 3 kinds of technique, which are Mentoring, Coaching and Coaching and mentoring mixed method, as well as concerning their levels of knowledge management application, it was found that teachers increasingly applied all the three techniques.

Keywords : knowledge management, supervision techniques, application of the knowledge management

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง การจัดการศึกษาต้องสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้คือองค์ประกอบที่สำคัญ การจัดการความรู้ในองค์กรเป็นการบริหารให้มีการต่อยอดความรู้ เป็นการเก็บรวบรวมประสบการณ์ ความเข้าใจ รวมทั้งสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ (วันทิพย์ ลินสูงสุด, 2549 : 164-169) ในปีการศึกษาปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมาจำนวน 13,184 โรงเรียน และอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5,108 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 38.74 ของจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กทั้งประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) สภาพปัญหาที่โรงเรียนขนาดเล็กประสบคือการขาดแคลนทุกด้านจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการดำเนินการจัดการศึกษา (เอื้ออารี ท้วมเสม, 2549 : 3) กล่าวได้ว่า การจัดการความรู้ช่วยให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (บุญดี บุญญาภิจ และคณะ, 2548 : 9) การจัดการความรู้ที่ดีนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรโดยรวม และการเรียนรู้ที่ดีเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดของมนุษย์ เพราะทำให้เข้าถึงความจริง ความดีและความงาม (ประเวศ วัชสี, 2550 : 29-54) การที่จะบรรลุผลดังกล่าวได้ย่อมเกิดจากครูได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ การนิเทศการศึกษาซึ่งมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาพัฒนาและปรับปรุง การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดด้วยวิธีต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (เจษฎา แซ่มประเสริฐ, 2542 : 1 อ้างถึงใน สมเพียง กุลละวณิชย์, 2545 : 1)

สรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังของสังคมได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการนิเทศการศึกษา เทคนิคการนิเทศจึงมีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นและมีความสำคัญในการพัฒนาครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ จากข้อมูลผลการวิจัยและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าเทคนิคการนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ก็ยังไม่มีเทคนิควิธีการที่เด่นชัดต่อการนิเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพครูตามที่คาดหวังจากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเทคนิคการนิเทศการศึกษา ที่เป็นบทบาทและหน้าที่หลักของศึกษานิเทศก์ ในการพัฒนาครูผู้ปฏิบัติการสอนให้มีคุณภาพและส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเทคนิคการนิเทศครูให้มีความรู้และประยุกต์ใช้การจัดการความรู้โรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของเทคนิคการนิเทศที่พัฒนาขึ้น

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2553 ในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก 667 โรง จำนวน 3,970 คน กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครราชสีมา เขต 7 จำนวน 96 โรง จำนวนครู 538 คน
2. กลุ่มทดลองครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 3 โรง 17 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เลือกจังหวัดโดยกำหนดพื้นที่การวิจัยให้ครอบคลุมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดย ใช้หลักทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยใช้พื้นที่เป็นหน่วยของการสุ่ม (Area Sampling) ในเขตตรวจราชการของกระทรวง ศึกษาธิการได้เขตตรวจที่ 13 ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ สุรินทร์ และบุรีรัมย์
2. เลือกสุ่มจังหวัดมาศึกษาวิจัยเป็นตัวแทนกลุ่มจังหวัดหนึ่งจังหวัดได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา
3. เลือกเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาเป็นเขตกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 7 ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก 96 โรง เหตุผลที่เลือกแบบเจาะจงเพราะเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 7 มีพื้นที่ที่ขนาดใหญ่ ประกอบด้วยอำเภอที่มีขนาดใหญ่อย่างหลากหลายอำเภอสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรได้
4. เลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างการ กลุ่มตัวอย่างละ 1 โรงเรียน เพื่อเป็นโรงเรียนทดลอง เทคนิคพิเศษทั้ง 3 เทคนิคโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก ได้กลุ่ม ตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับมาก 1 โรงเรียน ระดับปานกลาง 1 โรงเรียน และระดับน้อย 1 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นคู่มือการนิเทศการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของครูในโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 3 เทคนิคที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ 2) องค์ประกอบด้านการสร้างความรู้ 3) องค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ และ 4) องค์ประกอบด้านการ นำความรู้ไปใช้ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.957

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลการประเมินเทคนิคการนิเทศเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของครู ดังนี้

ผลการประเมินเทคนิคการนิเทศเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของครู วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบหลัก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการพัฒนาเทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตอนที่ 1 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับมาก เมื่อได้รับการพัฒนาจากการนิเทศด้วยเทคนิคนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) แล้ว ครูมีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้โรงเรียนโดยภาพรวมมีการพัฒนาทุกองค์ประกอบอย่างมีคุณภาพ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับปานกลาง เมื่อได้รับการพัฒนาจากการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบผสมผสาน (Coaching and mentoring mixed method) พบว่า ครูมีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้นและโรงเรียนมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกองค์ประกอบ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับน้อย เมื่อได้รับการพัฒนาจากการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) พบว่า ครูมีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้นและโรงเรียนมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกองค์ประกอบ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้เป็นดังนี้

ผลวิเคราะห์การพัฒนาเทคนิคการนิเทศครูให้มีความรู้และประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ในระดับมากก่อนได้รับการนิเทศ ผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.73) เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบพี่เลี้ยงแล้ว ผลปฏิบัติการจัดการความรู้ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.47) เพิ่มขึ้นที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 0.86$) ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ในระดับปานกลางก่อนได้รับการนิเทศ ผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.17$, S.D. = 0.80) เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบผสมผสาน แล้วผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.07$,

S.D. = 0.71) เพิ่มขึ้นที่ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 0.90) และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ในระดับน้อยก่อนได้รับการนิเทศผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 2.46, S.D. = 0.84) เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) แล้วผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.65, S.D. = 0.62) เพิ่มขึ้นที่ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 0.90) สรุปผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่ระดับแตกต่างกัน เมื่อได้รับการนิเทศจากเทคนิคที่พัฒนาแล้วครุมีความรู้และมีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายถึงประเด็นจากการค้นพบในการวิจัยซึ่งอภิปราย 2 ลักษณะ คือ 1) อภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) อภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การอภิปรายตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเทคนิคการนิเทศครูเพื่อประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับมากเมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) องค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ได้รับการพัฒนามากที่สุดและครูผู้สอนมีการพัฒนาการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนที่มีระดับการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับมาก เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ผลการนิเทศได้มีส่วนสร้างความตระหนัก จิตสำนึกครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงทำให้พัฒนาองค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลีโบวิทซ์ และไรท์ (Liebowitz and Wright, 1999 : 39) 2.3) ที่ว่าการให้การสนับสนุนการแบ่งปันหรือการแลกเปลี่ยนความรู้เป็นกระบวนการ (Business Processes) หนึ่งที่สนับสนุนส่งเสริมให้การปฏิบัติการจัดการความรู้ประสบความสำเร็จขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิธาน พันทอง (2548) วิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าข้อ 5. ด้านการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กต้องส่งเสริมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ด้านโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบผสมผสานแล้ว ส่งผลองค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ได้รับการพัฒนามากที่สุด และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กพัฒนาการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนที่มีระดับการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับปานกลาง เมื่อได้รับการนิเทศแบบผสมผสานแล้วทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาและให้ความสำคัญขององค์ประกอบด้านกรแสวงหาความรู้มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ดาเวนพอร์ต และพรูสาค (Davenport and Prusak, 1999 : 229-238) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการความรู้ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการความรู้เป็นองค์ประกอบประสบความสำเร็จและเป็นปัจจัยที่สร้างขึ้นได้ยากเช่นกัน เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น ต้องมีความโน้มเอียงด้านบวกต่อความรู้ หมายถึง บุคลากรทุกคน กระตือรือร้น มีความสุขและเต็มใจที่จะ

แสวงหาความรู้ทุกเวลาได้อย่างเสรี วัฒนธรรมองค์กรจะต้องไม่มีอุปสรรคต่อการแสวงหาความรู้และสอดคล้องกับแนวคิดของธวัช หมดเตชะ (2547 : 10-27) ที่ได้ให้ความหมายว่าการจัดการความรู้ หมายถึง กิจกรรมการจัดการที่มุ่งส่งเสริมกระบวนการหาความรู้ การรวบรวม และการถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ การถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติที่ดีเลิศระหว่างกัน (Best Practice) การเผยแพร่ความรู้จากกลุ่มสู่กลุ่มและจากกลุ่มสู่องค์กรและทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กระบวนการจัดการความรู้ และหากมีกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Processing) ที่ดีแล้วจะนำไปสู่ความเป็นเลิศระยะยาว ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับน้อย เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) พบว่าองค์ประกอบด้านการสร้างความรู้ได้รับการพัฒนามากที่สุด และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กพัฒนาการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ระดับน้อย เมื่อได้รับการนิเทศแบบชี้แนะอย่างถูกต้องตามกระบวนการแล้วทำให้ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ควอด และเรย์โนลด์ (Marquarde and Reynolds, 1994 : 16-34) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการความรู้ว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบ ต่อไปนี้ 8) การเรียนรู้ขององค์กรควรกำหนดให้บุคลากรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และให้มีเครือข่ายความสัมพันธ์กระจายทั่วทั้งองค์กร ผ่านช่องทางการสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุม การฝึกอบรม มีการสร้างความรู้และถ่ายทอดความรู้ใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพขององค์กร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและต่อเนื่องเพื่อนำไปแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างจริงจังและยั่งยืนต่อไป และสอดคล้องงานวิจัยของน้ำทิพย์ วิชาวิน (2546 : 84-89) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในห้องสมุด พบว่า องค์ประกอบการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้มีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการกระตุ้นศักยภาพของคนในองค์กร (Tacit Knowledge) ออกมาเพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายและทิศทางที่ต้องการ

2. องค์ประกอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้คือ เพื่อพัฒนาเทคนิคการนิเทศให้มีความรู้และประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงที่มีระดับผลการปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้แตกต่างกันเมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพอันเกิดจากการจัดกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมและเกิดจากการสร้างสรรค์จากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดวีทลีย์ (Wheath;ey, 2001 : 6-8) เสนอว่าองค์กรจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ดังต่อไปนี้จึงจะประสบความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ขององค์กรคือ การจัดการความรู้ต้องใช้เวลาและกระบวนการจัดการที่เหมาะสม เพราะการจัดการความรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีอย่างเดียว เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่หลากหลาย ดังนั้นคนจึงเป็นนักความรู้ที่ต้องการแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ความรู้และการแบ่งปันในความรู้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับมาก เมื่อได้รับการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ส่งผลให้โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบายเร่งด่วนที่จะพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้นทุกด้าน และจากผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้มากที่สุด หน่วยงานผู้เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการจัดการศึกษาและให้ความสำคัญต่อองค์กรประกอบด้านการแสวงหาความรู้ ตามด้วยองค์กรประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้และองค์กรประกอบด้านการสร้างความรู้ตามลำดับ

2) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับปานกลาง เมื่อได้รับการนิเทศแบบผสมผสาน ส่งผลให้โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบด้านการแสวงหาความรู้ได้รับการปฏิบัติในการจัดการความรู้มากที่สุด ตามด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างความรู้ และองค์กรประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้ตามลำดับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ กำหนดนโยบายหรือแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นให้ความสำคัญขององค์กรประกอบตามข้อค้นพบในการวิจัย

3) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับน้อย เมื่อได้รับการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) ส่งผลให้โรงเรียนมีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น อาจจัดในรูปแบบเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อการศึกษาได้เช่นกัน เช่น คนที่เป็นครู หลังจากการสอนหรือทำงานก็สามารถเข้าไปแสดงความรู้ต่างๆหรือแบ่งปันความรู้ต่างๆแก่กันได้ จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบด้านการแสวงหาความรู้มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้มากที่สุด ควรให้ความสำคัญ ส่งเสริม พัฒนากลุ่มองค์กรประกอบด้านการสร้างความรู้ ตามด้วยองค์กรประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้และองค์กรประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ตามลำดับ ดังนั้นทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะพัฒนา

1.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน เมื่อได้รับการนิเทศด้วยเทคนิคการนิเทศที่พัฒนา ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เพิ่มมากขึ้น แต่จากผลการวิจัยดังกล่าวยังค้นพบข้อที่ควรปฏิบัติการนิเทศดังนี้

1) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในระดับมาก ควรได้รับการนิเทศขององค์กรประกอบด้านการสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง

2) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในระดับปานกลาง
ควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมการนิเทศองค์ประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้เป็นสำคัญ

3) โรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับปฏิบัติการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในระดับน้อย
ควรได้รับการนิเทศองค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนความรู้เพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเทคนิคการนิเทศครูเพื่อการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ในการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กภาคอื่นๆของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

ธวัช หมดเฒ่า. “The New Knowledge Management” การจัดการความรู้ยุคใหม่

วารสารถักทอสายใยแห่งความรู้, 2547.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. การจัดการความรู้กับความรู้. กรุงเทพฯ : เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, 2547.

บุญดี บุญญาภิจ. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บริษัทจักรวัฒน์

เอ็กซ์เพรสจำกัด, 2548.

ประเวศ วะสี. ระบบการเรียนรู้ใหม่ไม่ให้พันวิฤตแห่งยุคสมัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานร่วมด้วยเช่นกัน,

2550.

พิธาน พันทอง. เซึ่งนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหาร การศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย ขอนแก่น :

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

วันทิพย์ ลินสูงสุด. การใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างองค์การการเรียนรู้. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์ช่วง, 2549.

สมเพียง กุลละอนิษฐ์. การปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้นิเทศในโรงเรียน

มัธยมศึกษาสทวิทยาเขตแก้วปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์

การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ.2549. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

อภิสรร์ ภาชนะวรรณ. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยครูด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา นครราชสีมา:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 2552.

เอื้ออารี ท้วมเสน. การศึกษาการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การนิเทศโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต2. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.

Davenport, Thomas H. and Prusak, Laurence. **Working knowledge. How organizations manage. What They Know.** กรุงเทพฯ : แปลโดย นิทัศน์ วิเทศ. เออาร์ บีซิเนสเพรส, 1999.

Liebowitz, J.; & Wright, K. Does Measuring Knowledge “Cents”? **Expert System With Application.** (17) : 99-103., 1999.

Marquarde, Michael J. and Reynolds, A. **The Global Learning Organization.** New York : Irwin, 1994.